

ΚΩΣΤΑ Ι. ΤΖΟΒΑ

**ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ**

(Διηγήματα)

ΑΘΗΝΑΙ, 1962

♀/3

ΕΙΕΑ
ΕΝΕ
30.051

ΔΩΡΕΑΝ
ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΒΟΡΕΙΟΝΠΕΙΡΩΤΙΚΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΖΑΛΟΓΓΟΥ 8
ΑΘΗΝΑΙ (Κ)

ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55914
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 9/9/2014

ΚΩΣΤΑ Ι. ΤΖΟΒΑ

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

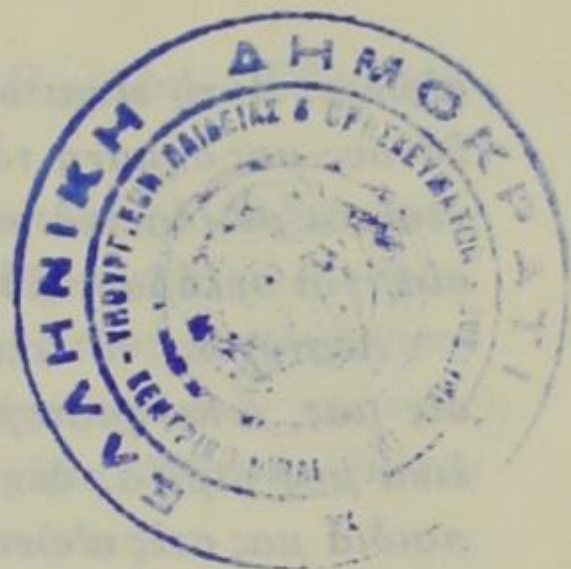
ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

(Διηγήματα)

ΑΘΗΝΑΙ, 1962

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στὸ πέρασμα τῆς μακροῦς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους μας, κανένας πόθος καὶ καμιὰ ἰδέα δὲ βλάστησε καὶ δὲν κάρπισε μ' ἄκαιρο πύρωμα καὶ παιδιάστικη γρηγοράδα. Ἐνῶ τὰ κλωνάρια ἔμεναν ἀτροφικὰ καὶ πολλὲς φορὲς ξεραίνονταν, ἐνῶ ὁ κορμὸς δὲν ψήλωνε, οἱ ρίζες ἀντίθετα ριζοβολοῦσαν στὰ κατάβαθα, γιὰ νὰ κρατοῦν αἰώνια τὸ πανύψηλο καὶ πανώριο δένδρο, πὺν ὑψώνονταν περήφανα καὶ γιγάντωνε ἀναπάντεχα.

Ξηραμένο καὶ κατακαημένο φαίνεται καὶ τὸ δένδρο τῆς Βορειοηπειρωτικῆς ἐλευθερίας. Ἀτροφικὰ βλασταράκια ξεπετιοῦνται γύρω ἀπ' τὶς ρίζες του. Βεργοῦλες λυγερὲς ὀρθώνονται καὶ προσπαθοῦν νὰ σταθοῦν ὄρθιες στὸ μανιασμένο βοριά. Ἡ παγωνιὰ κοκκαλώνει τὰ τρυφερὰ βλαστάρια. Οἱ βεργοῦλες ὑψώνονται δειλὰ τὴν ἄνοιξι καὶ τὸ καλοκαῖρι, γιὰ νὰ πεθάνουν στὴ βαρχειμωνιά.

Ἄλλὰ οἱ ρίζες!.. Θεριεύουν καὶ τρέφονται κι' ἀπλώνουν ριζάρια καὶ παρὰρριζα, γιὰ νὰ κρατήσουν κάποτε τὸν πανύψηλο κορμὸ τοῦ αἰώνιου δένδρου.

Αὐτὲς τὶς ρίζες πρέπει νὰ κρατήσωμε ἀμόλυντες ἀπὸ τὰ σκουλήκια. Εἶναι τὰ σκουλήκια τῆς ἀδιαφορίας, τῆς λησμονιᾶς, τοῦ μικροσυμφέροντος, τῆς καθημερινῆς βιοπάλης καὶ τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα, τὸ φοβερὸ σκουλήκι, πὺν ἀπείλησε καὶ ἀπειλεῖ νὰ κουφαλιάσῃ τὸ μεγάλο δένδρο τῆς ἐθνικῆς μας ἐλευθερίας.

Καὶ ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ ρίζες πὺν θὰ κρατήσουν αἰώνια ζωντανὸ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ φυτό, ἀπ' ὅπου θὰ ξεφυτρώσῃ πανύψηλο τὸ δένδρο τῆς Βορειοηπειρωτικῆς ἐλευθερίας;

Ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία. Αὐτὴ πὺν ἔρχεται καὶ θὰ ἔρχεται ἐπὶ

αἰῶνες. Αὐτὴ εἶναι οἱ ρίζες τοῦ ἔθνους μας. Ὅταν ἡ μοῖρα τοῦ ἔθνους μας σημάνη τὸ λυτρωμὸ τῆς Βορείου Ἡπείρου, μόνο μιὰ νεολαία μὲ ἰδανικά καὶ πόθους μπορεῖ νὰ ὀδηγηθῆ πρὸς τὴ θυσία, γιὰ σκλάβους ἀδελφούς καὶ ἅγια χῶματα.

Δυστυχῶς, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ λογοτεχνία μας, ἡ ποίησις μας, ὁ κινηματογράφος, τὸ θέατρο καὶ προπάντων τὰ σχολικά μας βιβλία, δὲν κατώρθωσαν νὰ ὀδηγήσουν στοργικά τὰ παιδιὰ μας στὶς αἰώνιες ἐθνικὲς μας κρουσταλλένιες βρυσομάννες, γιὰ νὰ προὔνουν τὴ δεῖψά τους, πὺν προξενοῦν τὰ ἀρωματικὰ μονοξείδια τοῦ ξενόφερτου κοσμοπολιτισμοῦ καὶ τὰ ζαχαρόπηχτα χάπια τοῦ ἐφήμερου εὐδαιμονισμοῦ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς μας σκοπὸς μὲ τὰ «**Βορειοηπειρωτικὰ Χριστούγεννα**». Νὰ φέρουμε τὴ νεολαία μας κοντὰ στὴ Βόρειο Ἡπειρο καὶ στὰ ὑπόδουλα ἀδέλφια μας. Μόνον ἐκεῖ ὑψώνεται ἀγνὴ καὶ ὑπέροχη ἡ ἐνωτικὴ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μόνον ἀπ' ἐκεῖ ξεκινῶντας, ἡ ἀνάλλαχτη Ἑλληνικὴ ὄψη μπορεῖ νὰ μειτρώη μὲ βιὰ τὴν ἔκτασι καὶ τὸ βάθος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Θὰ μείωνα τὴ μεγάλη ἰδέα, ἂν ἔλεγα, ὅτι μονάχα ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία στάθηκε ἐμπνευστὴς τοῦ παρόντος. Συναισθηματικὸ ὑπόστρομα, ἐκτὸς τῆς Ἡπειρωτικῆς μου καταγωγῆς καὶ τῶν ἡρωϊκῶν ἀναμνήσεων τῆς ἐποποιΐας τοῦ 1940-41 εἰς τὰ ἔνδοξα Βορειοηπειρωτικὰ βουνὰ τῆς Κλεισούρας, τοῦ Τεπελενίου καὶ τῆς Νιτρεμπεσίνας, στάθηκαν οἱ στρατιῆς τῶν ἀδούλων Βορειοηπειρωτῶν τῆς διασπορᾶς, μὲ τοὺς ὁποίους μοιράσθηκα τὸν πόνο καὶ τὴ νοσταλγία τῆς ἄμοιρης πατρίδας, σὲ πόλεις τῶν Η.Π.Α, τῆς Ἀγγλίας ἀκόμη καὶ τῶν Σκανδιναυϊκῶν Χωρῶν, στὰ χρόνια τῶν μακρῶν πρόσφατων σπουδῶν μου.

Ὅλοι αὐτοί, γερμένοι ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τσακισμένοι ἀπὸ τὸν ἀγιάτρευτο νόστο τῆς χαμένης των Ἰθάκης, ἔκλεισαν γιὰ πάντα στὴν καρδιά τους τὴν πολυβασανισμένη πατρίδα τους, ζοῦν καὶ ἀναπνέουν γι' αὐτὴ κι' ὄνειρεύονται μιὰ θάλασσα ἀπὸ γαλανόλευκες, πὺν θὰ σκεπάσουν τ' ἅγια Βορειοηπειρωτικὰ χῶματα καὶ τὰ κουρασμένα κορμιά τους.

Κοντὰ τους ἔνοιωσα καθαρὰ κι' ἀβίαστα νὰ λαχταρίζη τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας. Κοντὰ τους αἰσθάνθηκα περὶφανος, γιὰτὶ μὲ ὑψωμένη τὴ γαλανόλευκὴ ἀντιμετώπισαν νικηφόρα τὴν

ἄνδρῃ Ἀλβανικῇ ἐπίθεσι ἔξω ἀπὸ τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη στὴ Νέα Ὑόρκη, τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1960.

Πρὸς ὅλους αὐτούς, πρὸς ὅλους τοὺς ταπεινοὺς Βορειοηπειρωτῆς τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ὅλα τὰ ἄγOURA Βορειοηπειρωτόπουλα, πὸν διαλαλοῦν περήφανα τὴν ἔνδοξη καταγωγὴ τους, ὅσα λιβανωτὰ κι' ἂν καοῦν, δὲν θὰ μεθύσουν ἀπὸ τοὺς ἀρωματικοὺς καπνοὺς τους. Αὐτοὶ διάλεξαν κι' ἀκολουθοῦν τὸ δρόμο τους σὰν γνήσια φυλετικὴ συνέπεια κι' ἀκατάλυτη ἐθνικὴ ἐπιταγή.

Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, οἱ πολλοί, πρέπει ν' ἀκολουθήσωμε! Ἐν τὰ «Βορειοηπειρωτικὰ Χριστούγεννα» φέρουν τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά, ἔστω καὶ λίγων, πλησιέστερα πρὸς τὴ Βόρειο Ἠπειρο, ἂν τὰ παιδιὰ μας βροῦν καινούργια ἰδεώδη, κι' ἂν τὸ Ἑλληνικὸ λόγιο πνεῦμα κεντριστῇ γιὰ νὰ στραφῇ πρὸς τὶς ἀστείρευτες ἐθνικὲς πηγές, τότε, οἱ ρίζες ξαπλώνονται καὶ τὸ δένδρο τῆς Βορειοηπειρωτικῆς ἐλευθερίας θὰ θεωριέψη γρήγορα καὶ θὰ ὑψωθῇ ἐπιβλητικὸ καὶ πανώριο.

Τούτῃ τὴν μικρὴ προσφορὰ ἐπιζητοῦμε, στὸν ἀσίγαστο καὶ ἀγιάτρευτο πόνο μας γιὰ τὴν τύχη τῆς πολύκλαυστης Βορείου μας Ἠπείρου, χωρὶς ποσῶς ν' ἀποβλέπωμε σὲ λογοτεχνικὲς δάφνες, πὸν θ' ἀνήκουν μελλοντικὰ—ἀξιολογικὰ καὶ δίκαια—μόνο στοὺς πρωτομάστορες τοῦ λόγου, πὸν σὰν νέοι Φεραῖοι θὰ τραγουδήσουν τὰ θούρια τῆς ἐλευθερίας, γιὰ νὰ ζωντανέψουν σὶς καρδιὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλου τοῦ ἐλεύθερου κόσμου τὸ δράμα, τὸν πόνο καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς φύτρας τοῦ Ἑλληνισμοῦ: τῆς Βορείου Ἠπείρου.

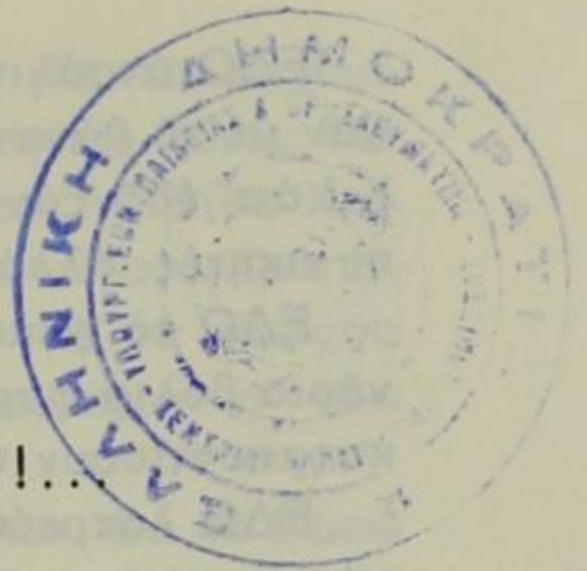
ΚΩΣΤΑΣ Ι. ΤΖΟΒΑΣ

Πτυχ. Φιλοσ. Σχολῆς Πανεπ. Ἀθηνῶν

Διδάκτωρ Ἐκπαιδεύσεως Πανεπ. Columbia N. Ὑόρκης

ΕΔΩ ΕΙΝ' Η ΗΠΕΙΡΟΣ !...

ΕΔΩ οί Θεοί πρωτοφανέρωσαν τις βουλές τους στους ανθρώπους. Κι' έδω οί άνθρωποι —οί θνητοί και περαστικοί— μάντευαν τὸ μέλλον τὸ δικό τους κι' δλόκληρου τοῦ κόσμου, ρωτώντας τὴ φύσι και έξετάζοντας τὰ σημάδια της.

ΕΔΩ τοποθέτησαν οί Θεοί τὴν μεγάλη πόρτα πρὸς τὸ άγνωστο. Κι' άπ' έδω οί άνθρωποι, με τὴ βάρκα τῆς αιώνιότητας, γλυστροῦσαν στὰ ήρεμα νερά τῆς λίμνης, γιά νά περάσουν στὸν κόσμο τῆς άθανασίας και τῆς άληθινῆς κρίσεως.

ΕΔΩ άνέμισαν φλάμπουρα και μπαίράκια· ύψώθηκαν σύμβολα και βωμοί και στήθηκαν άκατάλυτα όρόσημα άξιων και ιδεωδών.

ΕΔΩ τὸ πύρωμα τῆς ψυχῆς έλυωσε σιδηρόφραχτες φάλαγγες και έγινε κεραυνός γιά νά συντρίψει τοὺς έχθρούς τοῦ τόπου.

ΕΔΩ ή ύλη ύποχώρησε στὸ πνεῦμα. Πνεῦμα άνήσυχο, πνεῦμα φωτεινό, πνεῦμα θυσίας και προσφοράς. Άλλά παράλληλα πνεῦμα ταπεινοφροσύνης, καρτερίας, μεγαλοψυχίας και λιτότητας.

ΕΔΩ άχοβολοῦν οί ρεματιές κι' άντιλαλοῦν τὰ βουνά άπό τραγούδια λεβεντιάς και μοιρολόγια πόνου. Τραγούδια γιά τὴ λευτεριά και δάκρυα γιά τὸ χαμό της. Τραγούδια γιά τ'άγουρο τὸ παλληκάρι, πού τὸ βρήκε κατάστηθα τὸ μαῦρο βόλι, πολεμῶντας τὸν έχθρό. Και χορός τριγάϊτανος γύρω άπ' τὸ σαβανωμένο λείψανο τοῦ παλληκαριοῦ.

ΕΔΩ άτσάλινα κορμιά και μεστωμένα μπράτσα πάλαιψαν με τὸ θάνατο σὲ μαρμαρένια άλώνια και τὸν νίκησαν. Κι' άπ' έδῶ ξάνοιξαν πόρτες και στράτες, γιά νά διαβοῦν οί νικητές, άλλά κι' οί καταφρονεμένοι.

ΕΔΩ τὸ χῶμα έγινε μπαροῦτι. Οί πέτρες και τὰ στερνάρια βόλια φαρμακερά. Και τὰ ποτάμια ὠκεανοί γιά νά καταποντίσουν τοὺς έπιβουλείς τοῦ τόπου τούτου.

ΕΔΩ λατρεύεται πάνω άπ'όλα μιὰ μάννα. Μιὰ μεγάλη μάννα, πὸ στάθηκε προστάτρια κι' ὀδηγὸς στοὺς λίγους. Εἶναι τὸ άκατάλυτο κι' άκατανίκητο σύμβολο τοῦ "Εθνους. Εἶναι ἡ Παναγία.

ΕΔΩ ἡ άνδρεία και ἡ θυσία μεγάλωσαν και κάρπισαν σάν αὐτοσπαρμένα φυτά. Και κάρπισαν τόσο πολὺ, πὸ γεύθηκε ὄλη ἡ άνθρωπότητα άπὸ τίς ζωογόνες και λυτρωτικές θερμίδες τοῦ αὐτόφυτου φυτοῦ.

ΕΔΩ άγκαλιασμένες ἡ Δόξα με τὴ Νίκη στήνουν τὸ χορὸ τῆς θυσίας, γιά νά στεφανώσουν με τὰ λίγα χορτάρια, πούχουν μείνει στὴν έρημη γῆ, ὄλους εκείνους πὸ τολμοῦν νά τὸν σύρουν, σάν ὀδηγοί και δάσκαλοι, ὄλων αὐτῶν πὸ κάποτε θ' άκολουθήσουν.

ΕΔΩ βασιλιάδες κι' ἄρχοντες θά προσκυνήσουν ταπεινά κι' εὐλαβικά τοὺς άμέτρητους σταυροὺς τῆς θυσίας, γιά ν' άντλήσουν δύναμι και νά φωνάξουν στοὺς αντίπερα βασανιζόμενους έπὶ τοῦ σταυροῦ άδελφούς μας: «Μὴ σκιάζεσθε στὰ σκότη· τῆς λευτεριᾶς τὸ φεγγοβόλ' άστέρι τῆς νύχτας τὸ ξημέρωμα θά φέρη!».

— Και ποιό εἶν' αὐτὸ τὸ «ΕΔΩ», παππούλη; ρώτησε περίεργα ὁ Γιαννάκης.

— 'Η "Ηπειρος, παιδί μου, ἡ πατρίδα μας! 'Η έλεύθερη κι' ἡ σκλάβα. Αὐτὴ εἶναι! Ποιά ἄλλη μποροῦσε νά εἶναι; Αὐτὴ! Προμαχῶνας θυσίας, γιά τὴ λευτεριά ὄλου τοῦ κόσμου!

Γιά τὰ σκλαβόπουλα αὐτῆς τῆς πατρίδας μας μιλοῦν κι' ὄλες οί ιστορίες, πὸ θά διαβάσης και στὸ Χριστουγεννιάτικο βιβλίό σου. Παιδάκια σάν και σένα στερήθηκαν Χριστὸ και Παναγιά τοῦτες τίς χρονιάρες μέρες στὴ Βό-

ρειο "Ηπειρο. Δέν ἄκουσαν οὔτε μιὰ λέξι γιά τόν ἐρχομό τοῦ ἐνανθρωπιζόμενου Θεοῦ. Καί τὸ Ἑλληνικὸ γένος δέν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς Χριστὸ καὶ πατρίδα. Ἀληθινὰ Χριστούγεννα νοιώθουν οἱ Ἕλληνες μονάχα κοντὰ στοῦ Χριστοῦ, πού τόν προσκυνοῦν καὶ τόν δοξολογοῦν μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου. Τέτοια Χριστούγεννα ταιριάζουν σ' ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα.

— Εὐχαριστῶ, παππούλη, γιά τὸ βιβλίο. Θὰ τὸ δώσω νὰ τὸ διαβάσουν ὅλα τὰ παιδιὰ στὴν τάξι μου. Τέτοια βιβλία γιά τὰ σκλαβωμένα ἀδέλφια μας, μᾶς εἶπε κι' ὁ δάσκαλός μας νὰ διαβάζωμε πάντοτε.

— Εὔγε, λεβέντη μου! Ἔτσι μονάχα θὰ μάθουν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα τὰ βάσανα τῆς σκλαβωμένης μας πατρίδας. Ἔτσι θὰ μάθουν, ὅτι ὑπάρχει ἓνα Ἑλληνικὸ κομμάτι γῆς, πού περιμένει λευτεριά. Ὅσο πιὸ πολλὰ Ἑλληνόπουλα μοιρασθοῦν τὸν πόνο μας καὶ πονέσουν βαθεῖα γιά τὴ Βόρειο Ἡπειρο, τόσο πιὸ γρήγορα θὰ σημάνουν τὰ σήμαντρα τῆς λευτεριᾶς της.

— Νὰ πῆς στοῦ δάσκαλό σου, Γιαννάκη μου, τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ν' ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρο τὴ σημερινή, νὰ γυρίζη πίσω στὴν Ἡπειρο τοῦ 1912-1914, νὰ στέκεται περήφανα στοὺς γκρεμοὺς καὶ τὰ φαράγγια τοῦ Ζαλόγγου, νὰ μετρήη τίς τιμημένες βουνοκορφές τοῦ Σουλίου, ν' ἀποκαλύπτεται στὰ πνευματικὰ ἰδρύματα πού κράτησαν ψηλὰ τὰ γράμματα στὰ σκληρὰ καὶ δύσκολα χρόνια, νὰ προχωρήη στὰ Βυζαντινὰ χρόνια τῶν Κομνηνῶν, στὰ κατορθώματα τοῦ ξακουσμένου βασιλιᾶ Πύρρου, στὰ ἀρχαιότατα χρόνια τοῦ Δωδωναίου Θεοῦ καὶ νὰ γυρίζη πάλι στὴν ἀρχή, ἀπ' ἐκεῖ πού ξεκίνησε. Νὰ γυρίζη στὴ Βόρειο Ἡπειρο. Νὰ γυρίζη στίς γκρεμισμένες ἐκκλησιές καὶ τὰ ἐρειπωμένα ξωκκλήσια, στίς ράχες καὶ τίς χιονισμένες βουνοκορφές, νὰ συμμαζεύη τὰ σκορπισμένα δῶ καὶ κεῖ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων, νὰ τὰ σκεπάζη μὲ τὴ γαλανόλευκη, γιά νὰ διατηρηῆται ἔτσι αἰώνια ζωντανή, αὐτὴ πού γρήγορα θὰ ξεπηδήσῃ φοβερὴ καὶ τρομερὴ μέσ' ἀπ' τὰ κόκκαλα.

— Καί ποιά εἶν' αὐτή, παπποῦ, πού θά ξεπηδήση ἀπ' τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων;

— Ἡ λευτεριά τῆς Βορείου Ἡπείρου! Αὐτή πού καρτεροῦμε ἀνυπόμονα τόσο χρόνια!..

— Εἶναι αὐτή, παππούλη, πού λέει κι' ὁ ἐθνικός μας ὕμνος;

— Ναί, βλαστάρι μου! Ἡ ἴδια. Φοβερὴ καὶ τρομερὴ, ὅπως ἦταν πάντα ἀντρειωμένη, μὲ τὸ Σταυρὸ καὶ τὴ Γαλανόλευκη.